

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jan Slováček

Ochrana a financování ochrany životního prostředí v obci

Bakalářská práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Ochrana a financování ochrany životního prostředí v obci vypracoval sám. Veškeré prameny a použité zdroje, které jsem využil ke zpracování této práce, byly ocitovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použité literatury a pramenů.“

V Růžďce dne 2. března 2018

.....

Jan Slováček

Na tomto místě bych rád poděkoval panu JUDr. Ondřeji Víchovi, Ph.D., za konstruktivní rady a odborné vedení při zpracování této práce.

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
1 Ochrana životního prostředí	9
1.1 Životní prostředí – pojem, vymezení	9
1.2 Životní prostředí vs. ekologie	9
1.3 Životní prostředí vs. ekonomika	9
2 Obec	11
2.1 Obec - vymezení pojmu	11
2.2 Základní aspekty obce	11
2.3 Orgány obce	12
2.3.1 Zastupitelstvo obce	12
2.3.2 Rada obce	13
2.3.3 Starosta	13
2.3.4 Obecní úřad	13
2.3.5 Zvláštní orgány obce	14
2.4 Působnost obce	14
2.4.1 Samostatná působnost obce	15
2.4.2 Přenesená působnost obce	16
2.5 Obec a systémová podjatost	17
2.6 Obec a veřejný zájem při ochraně životního prostředí	18
3 Právní úprava a aspekty ochrany životního prostředí	20
4 Ochrana životního prostředí v rámci působnosti obce	24
4.1 Ochrana životního prostředí v rámci samostatné působnosti obce	24
4.2 Ochrana životního prostředí v rámci přenesené působnosti	25

4.3 Shrnutí.....	28
5 Způsoby financování ochrany životního prostředí v obci	29
5.1 Struktura financování ochrany životního prostředí v ČR	29
5.2 Struktura financování ochrany životního prostředí z hlediska obecních rozpočtů	30
5.2.1 Poplatek za povolované vypouštění odpadních vod do vod podzemních	30
5.2.2 Platba za odběr povrchové vody	31
5.2.3 Poplatek za odebrané množství podzemní vody	31
5.2.4 Odvod za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	31
5.2.5 Poplatek za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa	32
5.2.6 Úhrada z dobývacího prostoru a úhrada z vydobytých nerostů.....	32
5.2.7 Poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum.....	33
5.2.8 Poplatek za uložení odpadů	33
5.2.9 Komunální odpad	34
5.2.10 Poplatek ze psů.....	35
5.2.11 Poplatek za povolení vjezdu motorovým vozidlem	35
5.2.12 Další příjmy obcí	35
5.3 Shrnutí.....	36
6 Zastupitelstvo obce a jeho funkce v oblasti ochrany ŽP	37
7 Vztah občanů obce a ochrany životního prostředí	38
8 Ochrana životního prostředí v obci Růžďka.....	40
8.1 Financování ochrany životního prostředí v Růžďce.....	40
9 Závěr.....	42
Seznam zdrojů	43
Shrnutí	47
Klíčová slova	47
Summary	48

Keywords..... 48

Seznam zkratek

LZ - zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

VZ - zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

ZO - zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

ZOB - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

ZOdp - zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZOPK - zákon č. 185/2001 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

ZOZPF - zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

AOPK ČR - Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

ČR - Česká republika

EU - Evropská unie

CHKO - Chráněná krajinná oblast

MŽP - Ministerstvo životního prostředí

OÚ - obecní úřad

OÚORP - obecní úřad obce s rozšířenou působností

OŽP - ochrana životního prostředí

SFŽP - Státní fond životního prostředí

ZPF - zemědělský půdní fond

ŽP - životní prostředí

Úvod

Ochrana životního prostředí se dostala do zájmu veřejnosti a vědecké obce až v druhé polovině 20. století, tedy cirka dvě století poté, co odstartovala průmyslová expanze, a tím i expanze degradace životního prostředí. A není to ani půl století, kdy naše společnost začala vynakládat nemalé prostředky na inhibici této degradace. Degradace i ochrana životního prostředí se fyzicky vždy uskutečňuje na katastrálním území nějaké obce. Obec je jedním ze základních subjektů veřejné správy. Její působení v samostatné a přenesené působnosti můžeme nazvat pojítkem mezi občany-jednotlivci a státem.

Tato práce se zabývá souvislostmi mezi ochranou životního prostředí, financováním této ochrany a úlohou obce, na jejímž území k tomuto dochází. Za tímto účelem budu konkretizovat pojem životního prostředí. Do potřebné hloubky rozeberu právní úpravu postavení obcí a jejich působení v samostatné i přenesené působnosti. Dále uvedu problematiku právních aspektů ochrany životního prostředí a vybraných složkových předpisů týkajících se hlavních oblastí životního prostředí. Závěrem se zaměřím na roli zastupitelstva obce a vztahu občanů k ochraně životního prostředí. Provedu i krátkou exkurzi do ochrany životního prostředí a jejího financování v obci Růžďka. Cílem mé práce je najít odpověď na otázku týkající se průniku tří pojmů: obec – ochrana životního prostředí – financování. Jakou roli hraje zastupitelstvo obce v oblasti ochrany životního prostředí? Jaký poměr výkonu ochrany životního prostředí směřuje stát na obec a kolik ponechává ve vyšších částech správních, finančních a územních struktur? Jakou podporu či jistotu mají obce v legislativě pro získání potřebných finančních prostředků na opatření v ochraně životního prostředí?

Při získávání odpovědí na tyto otázky budu postupovat a následně vycházet z analyzování právních úprav platných a aktualizovaných k datu odevzdání této práce.

1 Ochrana životního prostředí

1.1 Životní prostředí – pojem, vymezení

Existuje mnoho definic pojmu životního prostředí, vycházejících z různých oborů a úhlů pohledu. Definice se více méně zaměřují na vymezení subjektů, které do tohoto pojmu spadají a jejich vztahů. Životní prostředí je samozřejmě definováno i v zákoně, konkrétně v § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, jako "vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie"¹. Tato statická definice inkludivně zahrnuje člověka mezi organismy, nijak ho tedy nepovyšuje a nevyčleňuje. Dále tato definice demonstrativně vyjmenovává složky životního prostředí; zcela zřejmě se jedná o prvky nejčastěji a nejvíce dotčené reálným životem naší civilizace.

1.2 Životní prostředí vs. ekologie

Pojem životní prostředí je však nutné striktně odlišit od pojmu „ekologie“, se kterým je často i podle některých autorů mylně zaměňován. Ekologii označujeme jako vědní disciplínu zabývající se studiem vztahů existujících mezi živými organismy a jejich domovským prostředím, tj. místo, kde se tyto organismy běžně vyskytují a vytváří vhodné prostředí pro jejich rozvoj a život. ŽP tedy považujeme za předmět vědeckého zájmu ekologie.²

V současné rétorice veřejnosti a médií jsou často zaměňovány "ekologické aktivity" za činnost směřující k OŽP. Podle mého názoru však ekologie dává, spolu s poznatky z jiných vědních oborů, informace a podklady pro zajištění vhodného způsobu OŽP.

1.3 Životní prostředí vs. ekonomika

Pojem ekonomika zde chápeme jako hospodárnost, tj. využití dostupných prostředků ekonomickými subjekty tak, aby bylo dosaženo minimálních nákladů a zároveň maximálního možného zisku. Vzhledem k tomu, že náklady na chování šetrné k životnímu prostředí (většinou konání opatření) bývají ve většině případů vyšší než chování nešetrné (absence opatření), je zde patrný fakt, že chování šetrné k životnímu prostředí je ve svém principu v krátkodobém horizontu neekonomické. Tento fakt se potom odráží v chování jednotlivců

¹ zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

² VLČKOVÁ, Jitka. *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Praha: IREAS, 2008. s. 19.

i korporací, které za účelem krátkodobého zisku obětují dlouhodobý zájem zachování kvalitního životního prostředí. Toto morální paradigma vede k potřebě přesnějších a širších specifikací úlohy státu a s tím souvisejících kontrolních a sankčních pravomocí.

Na rozdíl od člověka, jehož ženou dopředu ryze individuální zájmy, zájmem obce je i ochrana tzv. „veřejného zájmu“, který budu v souvislosti s obcí diskutovat dále.

2 Obec

2.1 Obec – vymezení pojmu

Obce jsou dle Ústavy České republiky „základními územními samosprávnými celky“³, přičemž následující článek popisuje obce jako „územní společenství občanů, které mají právo na samosprávu“.

Stěžejním právním předpisem týkajícím se postavení a fungování obce je ZOB, jehož podrobná znalost je, bez nadsázky, alfa a omegou každého člena samosprávy obce. Obec je zde definována jako základní územní samosprávné společenství občanů, tvořící územní celek vymezený hranicí území obce.⁴ Obec má postavení veřejnoprávní korporace s právem vlastnit majetek⁵ a zároveň povinností jej využívat účelně a hospodárně⁶.

Další důležitou vlastnost obce můžeme spatřit v tom, že obec vystupuje v právních vztazích pod svým jménem a nese odpovědnost z těchto vzniklých vztahů vyplývající. Ústavně zaručené právo obcí na samosprávu zákon o obcích konkretizuje v podobě orgánů obce a jejich pravomocí, stejně jako i vzniku a zániku jejich mandátů a fungování kontrolních mechanismů v obci. Docela široké pole působnosti by mělo umožnit obci naplňovat svoje poslání, tj. pečovat o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Obec je pojítkem mezi společnostmi a jednotlivcem, proto její vztah nesahá pouze dolů (potřeby občanů), ale i směrem nahoru – při plnění svých úkolů totiž obec chrání též veřejný zájem.⁷

2.2 Základní aspekty obce

Při definování obce se můžeme oprostít od čistě právních definic a podívat se na obec i jiným způsobem. Často bývá povaha obcí zjednodušena do čtyř aspektů⁸:

a) osobní aspekt nahlíží na obce jako na společenství fyzických osob. Nebudu zde diskutovat, zda je možné a běžné, aby členy obcí byla i osoba právnická. Tento aspekt je nicméně stěžejním, protože de facto uvádí, že obec se sestává z jednotlivých občanů, kteří žijí svůj každodenní život, rozhodují se na základě svých lidských pocitů, morálních hodnot a priorit a snaží se dosáhnout uspokojení svých potřeb. A výsledkem tohoto činění

³ čl. 99 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴ §1 ZOB

⁵ Tamtéž, § 2

⁶ Tamtéž, § 38

⁷ Tamtéž, § 2

⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo obecná část* 8. vydání Praha: C. H. Beck, 2012, s. 133-134.

a uspokojování potřeb jednotlivců je společné sociální i životní prostředí v dané obci. Zvláště v menších obcích, kde jsou silné rodinné a přátelské vztahy sahající mnohdy i několik generací zpět, se tento osobní aspekt velmi výrazně odráží v rozhodování tam, kde je k tomu v zákoně prostor a někdy možná i dál.

b) územní aspekt nahlíží na obec z hlediska území či teritoria, které jsou v kompetenci obce, protože obec může působit a zasahovat jen v rámci svého území⁹. Kromě právní působnosti jde ovšem i o území, o které obec s daným finančním rozpočtem pečuje a na kterém hospodaří. V případě výstavby inženýrských sítí či jiné infrastruktury se rozloha opečovávaného území promítá do nákladů.

c) mocenský aspekt popisuje pravomoc obcí tvořit a aplikovat vlastní právní akty a činit další vrchnostenské úkony.

d) ekonomický aspekt podtrhuje určitou ekonomickou autonomii obce, danou již ústavou¹⁰ a následně rozvedenou v ZOB. Když je něco v našem vlastnictví jako jednotlivce, máme k tomuto předmětu pouto určité síly, jsme ochotni investovat čas a peníze, abychom o něj pečovali. Po vztahu k soukromému vlastnictví jednotlivce je, co se týče intenzity či síly, vztah k majetku obce následujícím (na druhém konci pomyslné křivky může být státní majetek v dalekém městě, který nás přímo nijak neovlivňuje a pocitově na nás nepůsobí). V této souvislosti se tedy dostáváme k tomu, že kromě zákonné povinnosti starat se o svůj majetek s péčí řádného hospodáře¹¹, mají občané, a tedy potažmo obce nějaký více či méně pevný vztah k tomuto majetku a mají větší či menší zájem vynakládat čas a prostředky na péči o něj.

Stejně jako se v každodenním životě člověka prolínají neoddělitelně různé jeho aspekty, tak i v životě a působení obce se prolínají výše zmíněné aspekty a vytvářejí tak charakter dané obce, její společenské klima a socio-ekonomickou situaci.

2.3 Orgány obce

Orgány obce jsou jedním z nástrojů pro územní samosprávu, jejich personální složení se odvíjí od výsledků komunálních voleb. Právní podložení najdeme v Ústavě ČR v hlavě VII. a detailněji v hlavě IV. ZOB.

⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 166–167.

¹⁰ čl. 101 odst. 3 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ § 38 ZOB

2.3.1 Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo obce, definované v dílu 1 a 2 ZOB můžeme bez nadsázky považovat za vrcholný orgán samosprávy obce. Je voleno na období čtyř let a počet jeho členů závisí zejména na počtu obyvatel, dle rámce stanoveného zákonem (5-55). Mandát je reprezentativní, tj. zastupitel není vázán žádnými příkazy (tj. ani od voličů nebo politických stran).¹² Jednání zastupitelstva jsou veřejná.

2.3.2 Rada obce

Radu obce můžeme najít v obcích se zastupitelstvem o 15-ti a více členech, počet členů určuje zákon¹³. Jedná se o výkonný orgán působící hlavně v oblasti samostatné působnosti obce, pokud zákon nestanoví i pravomoc v oblasti působnosti přenesené. Radu obce tvoří starosta, místostarosta nebo místostarostové a další členové rady volení z řad členů zastupitelstva. Rada připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jím přijatých usnesení, má relativně široký záběr pravomocí z oblasti finančního, personálního a administrativního života obce a obecního úřadu; vydává nařízení obce. Její schůze jsou dle potřeby a jsou neveřejné, zápis ze schůze musí být uložen u obecního úřadu k nahlédnutí členům zastupitelstva.

2.3.3 Starosta

Starosta zastupuje obec navenek. Volí ho zastupitelstvo z řad svých členů a tomu také odpovídá za výkon své funkce.¹⁴ Hlavně v menších obcích mívá starosta značnou možnost ovlivnit rozhodování v obci, vyplývající ze společenského postavení jeho funkce, přesto však není možné zaměňovat či připodobňovat jeho pravomoci např. za povahu statutárního orgánu právnické osoby v celém rozsahu. Obdobné úkoly jako statutární orgán zaměstnavatele plní starosta v personální oblasti vůči členům zastupitelstva a tajemníkovi obecního úřadu. Starosta mimo jiné i může požadovat po Policii ČR spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku. Starosta může dále také např. pozastavit výkon usnesení rady obce, pokud má za to, že je nesprávné a věc pak předložit k rozhodnutí nejbližšímu zasedání zastupitelstva obce.

¹² VEDRAL, J. a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 381-400.

¹³ Díl 3 ZOB

¹⁴ Tamtéž, Díl 4

2.3.4 Obecní úřad

OÚ tvoří starosta, místostarosta (místostarostové) a popř. tajemník obecního úřadu a další zaměstnanci obce, v čele je starosta. Právě OÚ reálně vykonává přenesenou působnost (až na výjimky patřící jiným orgánům obce) a v oblasti samostatné působnosti plní OÚ úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo nebo rada obce.¹⁵ Sám OÚ nemá rozhodovací pravomoc ve smyslu obecní samosprávy.¹⁶

2.3.5 Zvláštní orgány obce

Starosta zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány obce v případech stanovených zvláštními zákony.¹⁷ Tento zvláštní zákon určuje, zda se v dané situaci jedná o orgány fakultativní či obligatorní - např. zřízení povodňové komise, fakultativní dle § 78 odst. 1 vs. obligatorní dle § 79 odst. 1 VZ. Dalším příkladem zvláštních orgánů obce je např. tzv. "přestupková komise" neboli komise k projednávání přestupků.¹⁸

2.4 Působnost obce

Působnost můžeme označit jako právní institut, který nám pomáhá pochopit odpověď na otázku, které vztahy se, na koho vztahují. Instituty jako pravomoc a působnost tvoří jeden ucelený institut zvaný kompetence.¹⁹ Český právní řád nám konstatuje, že obec může při svém rozhodování vystupovat v právních vztazích ve dvou rovinách – v rovině samostatné působnosti a v rovině přenesené působnosti. Na každý z těchto případů se vztahují jiné podmínky uplatnění i předpisy pro jejich výkon.²⁰

Při výkonu samostatné působnosti obec naplňuje základní rysy a projevy práva na samosprávu²¹, obec jedná jako veřejnoprávní korporace v zájmu vlastním a svých občanů. Na úrovni samostatné působnosti mají všechny obce rovny de iure stejný rozsah působnosti, díky rozdílné velikosti a možnostem finančních rozpočtů je ovšem zřejmá nerovnost finančních, materiálních a politických zdrojů.

¹⁵ Díl 5 ZOB

¹⁶ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 170.

¹⁷ § 106 ZOB

¹⁸ § 61 zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

¹⁹ PECINA, Tomáš. *Působnost – výklad. Iuridictum* [online]. Encyklopedie o právu, publikováno 17. srpna 2016. [cit. 1. března. 2018]. Dostupné na

<<https://iuridictum.pecina.cz/index.php?title=P%C5%AFsobnost&diff=18526&oldid=3494>>.

²⁰ PRŮCHA, Petr. *Správní právo obecná část*. 8. vyd. Brno: DOPLNĚK a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, s. 210.

²¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 328.

Na druhou stranu v rámci přenesené působnosti obec prostřednictvím svých orgánů vykonává státní správu. U přenesené působnosti zákon rozlišuje míru rozsahu přenesení působnosti, resp. státní správy²², přenesená působnost v základním rozsahu náleží každé obci, dále se působnost rozšiřuje na rozsah pověřeného obecního úřadu a rozsah OÚORP.

Co se týká státních orgánů a orgánů krajů, tak ty mohou do samostatné působnosti obce zasahovat pouze a jen vyžaduje-li to ochrana zákona a to způsobem, který je k tomu zákonem stanoven. Omezení samostatné působnosti lze striktně na základě a v mezích zákona. Obec v případě výkonu místní správy je povolána k plnění úkolů vyplývajících z rámcového vymezení tzv. působnosti obce. Působností obce se obecně rozumí právně vymezený okruh společenských vztahů, předmět, obsah a rozsah činností, v nichž obec musí realizovat svoji pravomoc.²³ Samostatnou působnost obcí nalezneme v jednotlivých zákonných předpisech, které nám ji vymezují svým výčtem.

2.4.1 Samostatná působnost obce

Obec spravuje své záležitosti samostatně (dále jen „samostatná působnost“). Zjednodušeně řečeno, v rámci samostatné působnosti vystupuje obec, včetně jejích orgánů, jako reprezentant zájmů obyvatel žijících na daném území. Podle principu zastupitelské demokracie, která je u nás v ČR aplikovaná i na jiných úrovních, si lidé volí v pravidelných obdobích své zástupce v komunálních, „obecních“, volbách. Volí si své zastupitele, potažmo zastupitelstvo, ze kterého vzejdou další orgány obce. Obecní zastupitelstvo spolu s dalšími orgány následně dohlíží na správu věcí týkající se chodu a rozvoje obce a uspokojování potřeb obyvatel.²⁴

V rámci této působnosti by měla obec pečovat o rozvoj svého území v souladu s místními zvyky a předpoklady, pokud zákon výkon těchto záležitostí přímo nesvěřil státu, krajům nebo nejedná-li se o přenesenou působnost orgánů obce. Zejména musí vytvářet podmínky pro rozvoj péče o občany a celkovou infrastrukturu na území obce, dále dbát na uspokojování potřeb obyvatelstva, vytvářet podmínky ochrany zdravého a čistého životního prostředí, budovat dopravní síť a spojení, poskytovat informace o všech záležitostech týkající se fungování obecních orgánů, zajistit výchovu a vzdělání

²² § 61 ZOB

²³ KOUDELKA, Zdeněk a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. 4. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 25.

²⁴ DOHNAL, Vítězslav, ČERNÝ, Pavel. *Stát, obec, kraj a občan při ochraně životního prostředí*. 3. vydání. Praha: Ekologický právní servis, 2005. s. 29.

a v neposlední řadě rozvíjet celkovou kulturní oblast v obci s ochranou veřejného pořádku na celém území.²⁵

Asi hlavním nástrojem při výkonu této působnosti je obecně závazná vyhláška, která dává obci pravomoc ukládat v samostatné působnosti povinnosti v rozsahu stanoveném zákonem.²⁶ Obec se i v takovém jednání nicméně řídí právními předpisy vyšší síly.

2.4.2 Přenesená působnost obce

Jak už bylo řečeno výše, tak do samostatné působnosti patří záležitosti, které jsou územnímu samosprávnému celku tzv. „vlastní“ jakožto samosprávné korporaci. Kdežto při přenesené působnosti vykonává samosprávný celek záležitosti jiného nositele státní správy – státu.²⁷

Ústava České republiky čl. 105 nám říká, že výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, pokud tak stanoví zákon. Zákon také musí přesně stanovit rozsah a náležitosti výkonu přenesené působnosti. Veřejnou správu lze označit jako velmi členitou strukturu nejrůznějších právních předpisů, a tudíž musíme dovodit rozsah přenesené působnosti nejčastěji dle jednotlivých zvláštních zákonů, které upravují jednotlivá odvětví takto členité veřejné správy.²⁸ Obce jsou povinny při výkonu přenesené působnosti dodržovat nejen Ústavu České republiky, ale také zákony, nařízení vlády, obecně závazné právní předpisy a v neposlední řadě také instrukce jednotlivých správních úřadů s celostátní působností.²⁹

Jinými slovy stát na obec v rámci přenesené působnosti přenesl i plnění některých svých úkolů a povinností na úseku veřejné správy, příslušející jen dané obci v oblasti veřejné správy, zejména pak tzv. „místní správy“.³⁰ K uplatňování přenesené působnosti dochází tedy v těch případech, kdy stát neprovádí výkon státní správy přímo svými státními orgány, nýbrž prostřednictvím obcí, potažmo jejich orgánů, stanoví-li tak přímo zákon. Obce jsou v tomto případě v postavení správního orgánu, který vykonává státní správu v přenesené působnosti.³¹

Přestože v současné době dochází čím dál tím více k rozšiřování pravomocí obcí v rámci přenesené působnosti, primárním cílem obce by mělo neustále zůstat plnění úkolů vlastní

²⁵ KOUDELKA, Z. *Samospráva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007. s. 124.

²⁶ § 10 ZOB

²⁷ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí: základy komunálního práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 191.

²⁸ VEDRAL, J. a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 332-333.

²⁹ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí: základy komunálního práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 193.

³⁰ KOUDELKA, Zdeněk a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. 4. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 226.

³¹ Tamtéž.

obecní samosprávy. Princip přenášení působnosti státu na obce by měl být z principu založen na tom, že výkon přenesené působnosti nebude negativním způsobem ovlivňovat výkon samostatné působnosti, čili nebude bránit obci v naplnění cílů místní samosprávy.³²

V souvislosti s přenášením pravomocí je potřeba zmínit reformu územní veřejné správy, která proběhla nařízením v roce 2002. Tato reforma měla za cíl decentralizaci a dekoncentraci veřejné správy, kdy se část kompetencí a administrativních úkonů přenesla z krajských úřadů na obce tzv. III až I. stupně - tj. OÚORP, obce s pověřenými obecními úřady a obce s OÚ.³³ Věcné vymezení působnosti obcí s rozšířenou působností se odvíjí od zákona o obcích, ale celkový záběr přesahuje do mnoha oblastí (evidence obyvatel, evidence dopravních prostředků, sociální dávky, sociálně-právní ochrana dětí, živnostenské oprávnění, vodoprávní řízení, odpadové hospodářství, ochrana životního prostředí, správa lesů, myslivosti, rybářství) a jim příslušných právních předpisů.³⁴

Pro určité obce může být výkon (a s ním spojené náklady a potřeby) určitých přenesených pravomocí náročný až neúnosný, a proto využívají institut veřejnoprávních smluv k převodu určitých částí rozšířené působnosti na jiné obce (většinou vyššího stupně) v rámci obvodu rozšířené působnosti. Podmínky uzavření veřejnoprávních smluv, které zakládají, mění nebo ruší práva a povinnosti v oblasti veřejného práva, se liší podle dotčených subjektů a předmětu smlouvy. Přenést plnění úkolů vyplývajících ze samostatné působnosti obce při výkonu veřejné moci můžou obce, pouze stanoví-li tak zvláštní zákon.³⁵

2.5 Obec a systémová podjatost

Podjatost lze definovat jako vztah rozhodující osoby k projednávané věci či k účastníkům řízení, resp. jejich zástupcům, který vyvolává pochybnost o objektivitě projednávání a rozhodování věci. Příkladem ad absurdum je situace, kdy by úřední osoba rozhodovala o své vlastní žádosti.³⁶ Obec se do takové situaci může dostat ve chvíli, kdy v rámci nějakého svého projektu potřebuje povolit kácení dřevin dle § 8 odst. 1 ZOPK, což dle § 76 odst. 1

³² Tamtéž, s. 227.

³³ zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností; vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností

³⁴ *Ministerstvo vnitra, seznam činností obcí s rozšířenou působností* [online]. mvcr.cz, 1. března 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na: <www.mvcr.cz/soubor/katalog-orp-xls.aspx>.

³⁵ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ *Systémová podjatost – metodika ministerstva vnitra* [online]. mvcr.cz, 1. března 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <www.mvcr.cz/soubor/metodika-systemova-podjatost.aspx>.

povoluje OÚ. V tu chvíli je úředník rozhodující o udělení povolení v situaci, kdy jako zaměstnanec územního správního celku v přenesené působnosti rozhoduje o něčem, na čem má jeho zaměstnavatel zájem v samostatné působnosti. Dalším případem mohou být rozhodování úředníků stavebních úřadů v rámci projektů obce jako jejich zaměstnavatele. V tom případě můžeme hovořit o tzv. systémové podjatosti, tj. podjatosti z důvodu zaměstnaneckého poměru úředníků k subjektu veřejné správy, který má k projednávané věci vztah. Tímto se zabýval několikrát Nejvyšší správní soud i Ústavní soud, ministerstvo vnitra připravilo dokonce metodickou pomůcku. Systémovou podjatost ovšem nelze považovat za apriorní a její riziko se musí posuzovat individuálně s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti každého případu. Toto shrnuje trefně rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 89/2010: "Rozhoduje-li orgán územního samosprávného celku ve správním řízení ve věci, která se týká zájmu tohoto územního samosprávného celku, je důvodem pochyb o nepodjatosti úřední osoby dle § 14 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, její zaměstnanecký poměr k územnímu samosprávnému celku tehdy, je-li z povahy věci či jiných okolností patrné podezření, že v důsledku tohoto zaměstnaneckého poměru by mohl být její postoj k věci ovlivněn i jinými než zákonnými hledisky".

2.6 Obec a veřejný zájem při ochraně životního prostředí

Veřejný zájem (z anglického „public interest“) je celoskupinový zájem, tj. hovoříme o takovém zájmu, který přesahuje osobní zájmy jednotlivce, či dokonce zájmy skupin jednotlivců, a přibližuje se zájmu společnosti. Obecně o veřejném zájmu platí, že na něj pohlížíme jako na protipól zájmů soukromých vůči zájmům více či méně určitého okruhu osob.

Přestože pojem veřejný zájem je běžně používán v mnohých předpisech³⁷, není jasný výklad tohoto pojmu nikde definován a právní věda ho řadí mezi tzv. neurčité právní pojmy a výklad tohoto pojmu spadá k posouzení konkrétního případu.³⁸

Pro demonstraci bych zde uvedl dva skoro protichůdné případy, kdy rozhodoval Nejvyšší správní soud ve věcech týkající se problematiky veřejného zájmu. První případ rozhodnutí nalezneme pod sp. zn. 6 As 65/2012 ze dne 10. května 2013, kdy Nejvyšší správní soud ve svém novém rozhodnutí upřesnil pojem veřejného zájmu. Podle názoru soudu nedošlo

³⁷ např. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, VZ, zákon č. 200/1994 Sb., o zemědělství, ZOPK, zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon

³⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo, obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 86.

k dostatečnému odůvodnění potřeby a naléhavosti veřejného zájmu ze strany žalované strany (ministerstva). Žalovaná strana neprokázala, že zájem je opravdu zájmem veřejným, neformulovala je ve vztahu ke konkrétní posuzované záležitosti s dostatečným a přesvědčivým odlišením od zájmu soukromého. Dále soud upozornil na to, že je třeba i posoudit, zda nelze nalézt jiné řešení pro tento veřejný zájem, tj. zda tento veřejný zájem nemůže být uspokojen jinak, protože pouze potom může být dána výrazná převaha jiného veřejného zájmu nad zájmem ochrany přírody.³⁹

Další případ, kdy naopak Nejvyšší správní soud uznal, že se jedná o veřejný zájem, a že po zhodnocení jiných variant řešení se tyto ukázaly jako méně vhodné, můžeme najít v přípravě trasy dálnice D8 skrze území CHKO České středohoří.⁴⁰

Skutečnost, že v platné právní úpravě nenalezneme vymezení termínu veřejného zájmu, může být komplikací zejména v případech, kdy dochází ze strany veřejné moci k zásahu do ústavně zaručených soukromých práv fyzických či právnických osob, který se odvolává na existenci tvrzeného veřejného zájmu. V těchto případech dochází k extensivnímu výkladu veřejného zájmu vedoucí k podřazování blíže specifikovaných projektů pod veřejný zájem, i když takovéto prvky absolutně neobsahují (viz budování nákupních center, industriálních zón atd.)⁴¹. Právě pro tyto patové situace zde musí existovat jasný právní rámec odvozený soudní judikaturou. Pouze soud na základě důkladného posouzení jednotlivých sporných případů vedoucích k rozhodnutí ve věci samé, může udávat jasný směr zřetelnějšího posuzování potřeby ochrany a samotného výkladu veřejného zájmu v jednotlivých situacích.

³⁹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. května 2013, sp. zn. 6 As 65/2012

⁴⁰ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. června 2011, sp. zn. 6 As 8/2010

⁴¹ PECINA, Tomáš. *Veřejný zájem. Iuridictum* [online]. Encyklopedie o právu, 20. listopadu 2017. [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://iuridictum.pecina.cz/w/Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem>.

3 Právní úprava a aspekty ochrany životního prostředí

Záměr ochrany životního prostředí je zmíněn již v Ústavě ČR, konkrétně v preambuli a článku 7⁴². Listina základních práv a svobod nám dává každému v čl. 35 právo na příznivé prostředí⁴³. Právní úprava pro činnost obcí v této oblasti je roztržštěná do mnoha právních předpisů, zákonných i podzákonných (nařízení vlády a obecně závazné předpisy ministerstev a jiných správních úřadů, která konkretizují zákonné normy).

Za předpisy jdoucí napříč celou problematikou životního prostředí můžeme považovat jistě zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ZOPK, zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě, ve znění pozdějších předpisů, ale i např. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, které upravují odpovědnost vůči všemu životnímu prostředí. Pro potřeby orgánů územních samosprávných celků jednat v rámci ochrany životního prostředí je vhodné zmínit i zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Jak již bylo zmíněno, pojem životní prostředí, a s ním související zásady, povinnosti a odpovědnost, je definován v ZOB spolu s jeho složkami, kterými jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Toto demonstrativní vyjmenování složek je nám dobrým vodítkem pro jednotlivé ekosystémy a úseky, a proto na ně navážeme níže. Za zmínku ještě stojí § 31 téhož zákona, který stanovuje zásadu "znečišťovatel platí". V případě potřeby preventivního nebo nápravného opatření při hrozící nebo vzniklé ekonomické újme⁴⁴ se stát nespolehá pouze na konání provozovatele⁴⁵ a příslušný orgán může zajistit provedení nezbytných opatření sám na náklady provozovatele⁴⁶; náklady mohou být provozovateli v některých případech proplaceny⁴⁷.

Znečištění ovzduší je něco, co lze v extrémní např. smogové situaci "vidět i cítit". Vnějším ovzduším (na rozdíl od ovzduší uzavřených místností) a jeho ochranou před

⁴² ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ § 2 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ STEJSKAL, Vojtěch, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újme a o její nápravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 66.

⁴⁶ Tamtéž, s. 140.

⁴⁷ § 12 odst. 5 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

vnášením znečišťujících látek se zabývá ZO. Zákon kategorizuje a zařazuje zdroje znečišťování ovzduší – mobilní (např. dopravní prostředky, vysokozdvížené vozíky, kompresory, zahradní technika a stavební nástroje se spalovacím motorem) a stacionární (např. spalovny odpadů, teplárny, komín rodinného domku). V souvislosti se znečištěním ovzduší lze zmínit i § 1013 zákona 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který vnesl do sousedských vztahů pojem imise, tj. odpad, kouř, prach, plyn, pachy atp. vnikající na pozemek souseda a omezující ho v obvyklém užívání pozemku, o což se mohli opřít vlastníci pozemků nespokojení s přístupem k ochraně svého životního prostředí ze strany svého souseda.

V posledních letech si pod dojmem suchých let a mediálně zmiňovaným podprůměrným množstvím vody, který odborníci z příslušných oborů připisují nízkému stavu podzemních vod a narůstající erozi zemědělské půdy, začínáme stále více uvědomovat význam vody. V oblasti ochrany povrchových a podzemních vod je stěžejním předpisem VZ. Zákon upravuje nakládání s povrchovými vodami, režim vodních toků a vodních děl, dále se potom věnuje detailně ochraně před povodněmi a řešení situací při a po povodních.

S vodou se pojí i zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu, který upravuje vztahy pro rozvoj, výstavbu a provoz vodovodů a kanalizací sloužících veřejné potřebě zásobování pitnou vodou a odvádění odpadních vod. Zákon definuje provozovatele a jeho práva a povinnosti. Provozovatelem může být obec nebo osoba s potřebným živnostenským oprávněním. V souvislosti s privatizací dříve státní sítě vodovodů a kanalizací a potřebných technologií, následnému pronájmu podnikatelským subjektům a stále narůstající cenou úplaty za tyto služby (vodné a stočné) byla ve společnosti otevřena diskuze, zda je vhodné takto životně nezbytnou službu outsourcovat např. zahraničním společností.⁴⁸

Obecnou a zvláštní ochranu přírody a krajiny upravuje ZOPK. Kategorizuje a vymezuje zvláště chráněná území, jako např. národní parky, CHKO a přírodní památky. Zákon definuje rozsah působnosti pro orgány ochrany přírody, již i OÚ s nejnižším rozsahem působnosti je orgánem ochrany přírody. Záběr zákona je dosti široký, týká se např. i krajinného rázu, památných stromů, nerostů, chráněných živočišných i rostlinných druhů, jeskyní, paleontologických nálezů a kácení dřevin. Tento zákon nám dává mimo jiné i právo přístupu do krajiny – každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu,

⁴⁸ NOVOTNÝ, Radek. *Pravda o vodě ve Zlíně, zisky z vody* [online]. pravdaovode.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://pravdaovode.cz/zlin/okres-zlin-zisky/>>.

obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv.⁴⁹

ZPF, což je zemědělská půda (orná půda, chmelnice, vinice, trvalé travní porosty), rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby (polní cesty, odvodňovací příkopy, závlahové vodní nádrže), je pod ochranou ZOZPF. Rozloha zemědělské půdy v ČR se dlouhodobě zmenšuje⁵⁰, jak zmiňuje i zpráva o stavu ŽP⁵¹ MŽP. K přispěvatelům tohoto jevu patří za poslední roky hlavně vynětí půdy ze zemědělského fondu pro účely zástavby (často průmyslové stavby, supermarkety, logistická centra s parkovišti apod.) a eroze půdy. Tento zákon stanovuje i přestupky a příjemce výtěžku ze sankcí za přestupky.

Lesem, tj. lesními porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa se zaobírá LZ, který stanovuje předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa. Obsahuje jak nástroje dlouhodobé koncepční pro předpoklady trvale udržitelného hospodaření v lese (lesní hospodářské plány a osnovy, oblastní plány rozvoje lesů), tak nástroje administrativní pro regulaci způsobu hospodářského využití lesů. § 19 tohoto zákona nám dává právo vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest. § 20 následně upravuje některé činnosti v lese, jako např. znečišťování lesa odpadky a odpadem, vjezd motorovými vozidly, kouření a rozdělávání ohně a další. Pro konání hromadných nebo organizovaných sportovních či rekreačních akcí stanoví podmínky OÚOZP tak, aby nedocházelo k poškozování lesa či lesního prostředí.

Odpad doprovází naší civilizaci od dob, kdy člověk začal koncentrovat svoji populaci na omezené ploše (měst). ZOdp upravuje nakládání s odpady, ale i prevenci jejich vzniku a jejich ekologické odstranění. Mezi nejběžnější způsob likvidace patří v dnešní době spalování a skládkování. Obec se stává původcem a vlastníkem komunálního odpadu od okamžiku, kdy nepodnikající fyzická osoba odpad odloží na místě k tomu určeném⁵².

⁴⁹ § 63 ZOPK

⁵⁰ JANDA, Vojtěch. *V Česku denně zmizí třináct hektarů orné půdy* [online]. denik.cz, 21. září 2008 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.denik.cz/z_domova/orna_puda_zmizi20080921.html>, FEREBAUER, Václav. *Česko ztrácí čtyři hektary půdy týdně. Bude hůř, varují ekologové* [online]. idnes.cz, 24. května 2016 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://ekonomika.idnes.cz/zemedelska-puda-snemovna-zabor-dml-ekonomika.aspx?c=A160524_162725_domaci_fer>.

⁵¹ *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2016* [online]. mzp.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace>.

⁵² PŘIBYL, Tomáš. *Obecně závazné vyhlášky obcí, kterými se stanoví systém shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. Právní rozhledy*, 8/2002. s. 385.

Zákon stanovuje i poplatky, spojené s odpadem, které jsou potom zdrojem financování ochrany životního prostředí v oblasti odpadového hospodářství.

4 Ochrana životního prostředí v rámci působnosti obce

Po uvedení do legislativy OŽP v kap. 3 se nyní zaměřím na složkové zákony z hlediska šíře záběru výkonu v samostatné a přenesené působnosti. Zaměřuji se hlavně na činnost obecních úřadů, přestože v některých případech spolupracují s jinými orgány, popř. se jejich pravomoci překrývají s pravomocí jiných správních orgánů.

4.1 Ochrana životního prostředí v rámci samostatné působnosti obce

§ 71 odst. 3 ZOPK stanovuje obci pozici účastníka řízení v jejich územním obvodu, pokud v téže věci nerozhodují jako orgány ochrany přírody. Pozice obcí je posílena odstavcem 2, který stanovuje povinnost spolupráce orgánů státní ochrany přírody s obcemi, hlavně z informačního hlediska.

ZO dává v § 14 obci možnost stanovit nízkoemisní zóny, což zatím v ČR nebylo využito⁵³; jedná se o dlouhodobé opatření, které nevyklučuje použití dalších regulačních opatření např. v případě smogové situace⁵⁴. § 16 odst. 5 ZO umožňuje upravit či zakázat obecně závaznou vyhláškou spalování suchého rostlinného materiálu, což má naopak judikaturně bohatou historii u Ústavního soudu⁵⁵, často z vykročení pravomoci obecně závazné vyhlášky do pravomoci jiných, nadřazených zákonů.

VZ v § 48 opravňuje obce správou drobných vodních toků, o určení a zrušení správcem drobného vodního toku rozhoduje Ministerstvo zemědělství. Podle § 47 odst. 2 se správou vodního toku rozumí hlavně sledování stavu koryt a pobřežních pozemků, péče o koryta, udržování břehových porostů na pozemcích koryt, vytváření podmínek umožňující nakládání s vodami související s vodním tokem, spolupracovat při zneškodňování havárií na vodních tocích a navrhnout opatření k nápravě zásahů způsobených lidskou činností vedoucí k obnovení přirozených koryt vodních toků. V souvislosti s povodněmi mohou dle § 86 obce činit opatření k přímé ochraně majetku na svém území, stát a kraje mohou na tato opatření přispět. Obec hradí náklady na záchranné práce, které nařídila a dle § 87 hradí majetkovou újmu vzniklou v důsledku činnosti nebo opatření uložených v době povodně povodňovou komisí.

⁵³ Ministerstvo životního prostředí – Seznam vyhlášených NEZ [online]. mzp.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/seznam_vyhlasenych_nez>.

⁵⁴ MORÁVEK, Jiří, TOMÁŠKOVÁ, Veronika, BERNARD, Michal, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 167–168.

⁵⁵ např. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. května 2009, sp. zn. Pl. ÚS 41/08 nebo ze dne 21. října 2008, sp. zn. Pl. ÚS 46/06

ZOZPF ani LZ nestanovuje žádná práva či povinnosti obce v rámci samostatné působnosti, zde tedy obec vystupuje pouze jako vlastník půdy či lesa.

ZOdp stanovuje v § 17 obcím povinnosti původce odpadu podle § 16. Obec ve své samostatné působnosti stanoví obecně závaznou vyhláškou obce systém shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů vznikajících na jejím katastrálním území – prostě kompletní odpadový systém. Obec je povinna zajistit místa pro odkládání veškerého komunálního odpadu produkovaného fyzickými nepodnikajícími osobami na jejím katastrálním území. Tato vyhláška se dle § 4 odst. 1 písm. b nevztahuje na právnické nebo podnikající fyzické osoby, protože jejich činností komunální odpad nevzniká. Obec, která ročně vyprodukuje více než 10 t nebezpečného nebo více než 1000 t ostatního odpadu, zpracovává dle § 44 plán odpadového hospodářství obce. Závazná část plánu obsahuje opatření pro předcházení vzniku odpadů a soustavu indikátorů pro hodnocení plnění cílů v nakládání se směsnými, biologicky rozložitelnými, obalovými odpady, stavebními a jinými odpady; plnění cílů obec každoročně vyhodnocuje.

4.2 Ochrana životního prostředí v rámci přenesené působnosti

Ochrana životního prostředí v rámci přenesené působnosti obce se odehrává na různých úrovních v ose OÚ – pověřený obecní úřad – OÚORP.

Vydeme-li ze ZOPK, tak OÚ dle § 76 odst. 1 vydává povolení ke kácení dřevin a vede přehled o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách, s výjimkou vyjmenovaných území. Pověřený obecní úřad se dle § 76 odst. 2 zabývá krajinnými prvky a památnými stromy, vydává souhlas ke zřizování nebo rušení veřejně přístupných účelových komunikací, stezek a pěšin mimo zastavěné území obcí. OÚORP má dle § 77 ZOPK nejširší působnost, kromě dalšího vydává závazná stanoviska k zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku, vydává závazná stanoviska k odlesňování a zalesňování pozemků nad 0,5 ha. Dále vydává souhlasy k umístování a povolování staveb a k jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, zde nutno v případě umístování staveb podotknout, že pojem krajinný ráz není a priori naplněn všude a pravomoc k vydávání souhlasu či nesouhlasu je kromě běžně vzpomínané charakteristiky stavby podmíněna i umístováním právě v krajině krajinným rázem charakterizované⁵⁶.

⁵⁶ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. prosince 2006, sp. zn. 6 A 83/2002-65

Kácení dřevin podle § 8 odst. 1 povoluje podle § 76 odst. 1 písm. a ZOPK OÚ jako příslušný orgán ochrany přírody, pokud se jedná o kácení ze specifických důvodů podle § 8 odst. 2 (probírka, údržba břehových porostů při správě vodních toků, odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy apod.) a 4 (bezprostřední ohrožení života či zdraví, hrozba škody značného rozsahu), je příslušným orgánem OÚORP. V souvislosti s kácením ukládá zákon i finanční odvody, které budou zmíněny dále. ZOPK v § 87 a § 88 uvádí přestupky a pokuty.

Podle ZO vykonávají OÚ i OÚORP správní činnost na úseku ochrany ovzduší, jako jedni z mnoha dalších subjektů. ZO uvádí v příloze č. 2 seznam vyjmenovaných stacionárních zdrojů plynného nebo smogového znečištění, který tvoří jakýsi milník, s tím, že OÚORP podle § 11 odst. 3 vydává závazné stanovisko pro zdroje zde neuvedené, tedy menší zdroje znečištění, pro řízení vyplývající z jiných předpisů, např. zákona č. 183/2006 Sb., stavebního zákona. Při jeho vydání vychází z programů zlepšování kvality ovzduší a z úrovně znečištění znečišťujícími látkami dle § 12 odst. 1, podmínky povolení provozu jsou tedy individuální vzhledem k území⁵⁷. Podmínky opatření ke zjednáání nápravy, popř. dokonce k zastavení provozu stacionárního zdroje jsou uvedeny v § 22, i zde je v případě zdrojů neuvedených v příloze č. 2 příslušný OÚORP. Proti rozhodnutí OÚORP lze podat odvolání nebo se bránit žalobou ke správnímu soudu⁵⁸. Přestupky fyzických osob jsou uvedeny v § 23 a dle § 24 je projednává OÚORP. Přestupky právnických a podnikajících fyzických osob jsou uvedené v § 25, § 26 stanovuje příslušné orgány pro projednání přestupku a výběru pokut, k tomu se vyjádřím ještě níže. Pro akutní situace znečištění ovzduší, tzv. smogové situace, kdy znečištění vyjmenovanými látkami překročí prahové hodnoty⁵⁹, může obec vydat regulační řád upravující omezení provozu silničních vozidel, pokud toto opatření může významně přispět ke snížení úrovně znečištění⁶⁰.

VZ ustanovuje podle § 104 OÚ i OÚORP vodoprávním úřadem. OÚ dle § 105 upravují, omezují, popřípadě zakazují podle § 6 odst. 4 VZ obecné nakládání s povrchovými vodami. Tato opatření bývají užívána v suchých letních měsících. Další pravomoci dává VZ podle § 78 v ochraně před povodněmi. Působnost OÚORP není ve VZ taxativně vymezená,

⁵⁷ TOMÁŠKOVÁ, Veronika. Nový zákon v oblasti ochrany ovzduší. *České právo životního prostředí*, 2012, č. 2/2012, s. 21.

⁵⁸ MORÁVEK, Jiří, TOMÁŠKOVÁ, Veronika, BERNARD, Michal, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 278–279.

⁵⁹ Příloha č. 6 ZO

⁶⁰ MORÁVEK, Jiří, TOMÁŠKOVÁ, Veronika, BERNARD, Michal, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 108.

dle § 106 se jedná o zbytkovou působnost. To je vcelku zavádějící, protože působnost OÚORP jako vodoprávního úřadu je v zákoně vcelku široká a týká se mimo jiné nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, vodních děl, souhlasů a vyjádření ke stavbám, zařízením nebo činnostem, vedení vodoprávní evidence, ochrany vodních zdrojů, podpory života ryb, ochrany množství a jakosti vod, havárií a jejich náprav, jakož i práv vodních toků a jejich koryt.

ZOZPF v § 15 vyjmenovává pravomoci OÚORP jako nejnižšího orgánu státní správy v oblasti ochrany ZPF, mezi které patří mimo jiné rozhodování o tom, zda pozemek je součástí ZPF, uděluje souhlas s odnětím zemědělské půdy o výměře menší či rovné 1 ha ze ZPF, uděluje souhlas ke změně trvalého travního porostu na ornou půdu, rozhoduje o výši odvodů za odnětí půdy ze ZPF, uděluje souhlas k použití sedimentů z rybníků, vodních nádrží a vodních toků (např. nánosy valounů v meandrech) a také vykonává státní správu na úseku ochrany ZPF, není-li podle tohoto zákona příslušný jiný orgán, tj. vykonává zbytkovou působnost.

Podle § 48 LZ vykonává státní správu lesů OÚORP, kdy mimo jiné rozhoduje o pochybnostech, zda jde o pozemky určené k plnění funkcí lesa, o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa, o uložení opatření v případech mimořádných okolností, o výjimkách ze zákazu provádět mýtní těžbu v lesních porostech mladších než 80 let, o udělení nebo odnětí licence pro výkon funkce odborného lesního hospodáře, o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, o nezbytných opatřeních k odvrácení hrozícího nebezpečí, o uložení opatření k odstranění zjištěných nedostatků a o ukládání pokut, které jsou příjmem SFŽP. OÚORP také povoluje výjimky ze stanovené velikosti nebo šířky holé seče a výjimky ze zákonných lhůt pro zalesnění a zajištění kultur, zajišťuje zpracování osnovy a vede evidenci nájmu a výpůjček pozemků určených k plnění funkcí lesa ve svém správním obvodu. Do výměry 1 ha rozhoduje též o odnětí lesních pozemků plnění funkcí lesa do výměry 1 ha a o výši poplatků za odnětí.

ZOdp svěřuje v § 71 výkon veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství OÚ i OÚORP. OÚ má dle § 80 kontrolní působnost a projednává přestupky. Působnost OÚORP v § 79 zahrnuje mimo jiné vedení a zpracování evidence odpadů a způsobů nakládání s nimi, včetně autovraků a elektroodpadu, uplatňování stanoviska k územním plánům a regulačním plánům, zajišťování bezpečného uskladnění odpadu, udělení souhlasu k nakládání s nebezpečnými odpady a kontrolu, jak jsou právníckými osobami oprávněnými k podnikání

a obcemi dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí ministerstva a jiných správních úřadů v oblasti odpadového hospodářství a zda pověřené osoby dodržují stanovený způsob hodnocení nebezpečných vlastností odpadů. OÚORP může zakázat původci odpadů činnost, která způsobuje vznik odpadů, pokud původce nemá zajištěno využití nebo odstranění odpadů a pokud by odpady vzniklé v důsledku pokračování této činnosti mohly způsobit škodu na životním prostředí.

4.3 Shrnutí

Drtivá většina práv a povinností vyplývá obcím v přenesené působnosti a těžiště výkonu je přeneseno na OÚORP. OÚORP z mého pohledu a z pohledu složkových zákonů hraje klíčovou roli pro běžnou administrativní agendu řešení životních situací občanů, z čehož vyplývá obrovská administrativní, a tudíž i finanční nákladnost; také zajišťuje pozici pohledu v širších souvislostech (často hlavně územně). Výjimkou je Z Odp, který přenechává významnou část exekutivy i administrativy na obci.

5 Způsoby financování ochrany životního prostředí v obci

Zdrojem financování ochrany životního prostředí jsou ekonomické nástroje, které jsou ukotveny přímo v mnoha zákonech nebo mají formu subvenčních programů. Na straně příjmové se jedná např. o poplatky, odvody, daně, sankční poplatky, na straně výdajové o úlevy, osvobození, dotace apod., které mají několik funkcí:

a) motivační – cílem je ovlivnit chování subjektu, na který je nástroj aplikován, směrem od ekonomicky výhodného do ekologicky vhodného⁶¹. Zde lze zmínit právě úlevy či osvobození od daní či poplatků a dotace.

b) kompenzační – dle principu uvedeného v §31 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, tato funkce vytváří prostředky pro kompenzaci nákladů jiných subjektů, které vzniknou působením původce znečištění

c) fiskální – v neposlední řadě tvoří některé ekonomické nástroje spojené s životním prostředím příjmovou složku rozpočtu obcí nebo jiných veřejných rozpočtů.

Zde je na místě objasnit finanční toky prostředků používaných při financování ochrany životního prostředí, ač pouze stručně až zjednodušeně, protože detailní rozbor je daleko mimo a nad rámec této práce.

5.1 Struktura financování ochrany životního prostředí v ČR

V českém prostředí existuje celá řada environmentálních daní a poplatků.⁶² Tyto, spolu s ostatními daněmi související s ochranou životního prostředí. Jsou vyměřeny a vybrány příslušným správním úřadem a alokovány příslušnému příjemci, jak stanoví příslušný zákon. V praxi je příjemcem hlavně obecní rozpočet, SFŽP nebo státní rozpočet. Ze státního rozpočtu (resp. kapitoly Ministerstva životního prostředí) a SFŽP je následně financována ochrana životního prostředí pomocí národních programů (Program péče o krajinu a program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny realizovaná prostřednictvím AOPK ČR) popř. grantů nestátním neziskovým organizacím (zaštiťuje přímo MŽP)⁶³. Z hlediska objemu finančních prostředků jsou ale nejvýznamnějším zdrojem Evropské fondy, ze kterých jsou prostředky poskytovány prostřednictvím operačních programů, vyhlášených pro dané

⁶¹ SOBOTKA, Michal. *Právní a ekonomické nástroje ochrany životního prostředí*. Praha: Nakladatelství Karolinum. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. 2001, č. 3 a 4, s. 143.

⁶² *Financování ochrany životního prostředí – Poplatky* [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.env.cz/cz/poplatky>>.

⁶³ *Financování ochrany životního prostředí – Národní programy* [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/narodni_programy>.

programové období s prioritami v různých segmentech ochrany životního prostředí. O tyto prostředky lze žádat u zprostředkujících subjektů – SFŽP a AOPK, řídicím subjektem je MŽP, aktuálně se jedná hlavně o Operační program Životní prostředí 2014-2020 a Cíl Evropská územní spolupráce 2014-2020⁶⁴.

5.2 Struktura financování ochrany životního prostředí z hlediska obecních rozpočtů

Z pohledu fungování obcí na úrovni každoročního plánování a využívání finančních prostředků, i v oblasti ochrany životního prostředí, je důležitým kritériem předvídatelnost daného příjmu, tj. jeho nárokovost vyplývající ze zákona. Pro obce jsou jediným víceméně spolehlivě předvídatelným příjmem poplatky, odvody a úhrady, u kterých je v zákoně obec uvedena jako příjemce, a na které jsou navázány pravidelně se opakující jevy. Naopak získání prostředků ze SFŽP, potažmo z Evropských fondů, je nenárokové, a proto se příjem jednotlivých krajů, resp. obcí liší⁶⁵ v závislosti na aktivitě jednotlivých žadatelů. A zřejmě málokterá obec spoléhá ve svém rozpočtu např. na příjmy ze sankcí, které zákon stanoví za porušení předpisů v oblasti ochrany životního prostředí.

U výše zmíněných environmentálních poplatků a daní zákon stanoví příjemce, popř. poměr dělení mezi více příjemců. Z hlediska obecního rozpočtu je tedy důležité, zda je obec příjemcem daného environmentálního poplatku, pokud došlo k důvodu jeho vyměření na území obce. Proto si uvedeme přehled environmentálních poplatků, odvodů a úhrad, které alespoň z části míří do rozpočtových příjmů obce.

5.2.1 Poplatek za povolované vypouštění odpadních vod do vod podzemních

Tento poplatek je specifikován v §100 zákona č. 254/2001 Sb., platí se obci, na jejímž katastrálním území k vypouštění dochází, a je jejím příjmem. Za vypouštění z jednotlivých staveb pro bydlení a pro individuální rekreaci se poplatek neplatí. Za vypouštění v ostatních případech se stanoví poplatek ve výši 350 Kč za každého 1 ekvivalentního obyvatele podle kapacity zařízení určeného k čištění odpadních vod za kalendářní rok. Objem poplatků přijatých obcí tedy závisí na struktuře bydlení v dané obci. Poplatek není vázán účelovostí.

⁶⁴ *Financování ochrany životního prostředí – Fondy a programy EU* [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <http://www.env.cz/cz/fondy_programy_eu>.

⁶⁵ *Český statistický úřad – Výdaje na ochranu životního prostředí* [online]. czso.cz, 29. září 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydaje-na-ochranu-zivotniho-prostredi>>.

5.2.2 Platba za odběr povrchové vody

Platba za odběr povrchové vody dle §101 zákona č. 254/2001 Sb., je aplikována na odběr povrchové vody z vodních toků větší než 6000 m³ za kalendářní rok, resp. větší než 500 m³ za každý měsíc kalendářního roku. Zákon i stanovuje výjimky, mezi občansky zajímavé patří např. odběry pro napouštění rybníků a vodních nádrží pro chov ryb, pro požární účely, napouštění veřejných koupališť a pro výrobu sněhu vodními děly. Poplatek se platí správci toku, tj. obci, pokud jím je. Vzhledem k minimálnímu průtoku odběru pro vyměření poplatku, je v určitých oblastech tento poplatek zřejmě mimo reálné naplnění.

5.2.3 Poplatek za odebrané množství podzemní vody

Poplatek za odebrané množství podzemní vody řeší § 88 zákona č. 254/2001 Sb., který stanoví jeho výši (2 Kč/m³ za účelem zásobování pitnou vodou, 3 Kč/m³ pro ostatní užití). 50 % poplatků je příjmem SFŽP, 50 % je příjmem kraje, na jehož území se odběr podzemní vody uskutečňuje, nicméně poplatky, které jsou příjmem rozpočtu kraje, mohou být použity jen na podporu výstavby a obnovy vodohospodářské infrastruktury, a to zejména pro obec, na jejímž území se odběr podzemní vody uskutečňuje. Osvobozen je odběr z jednoho vodního zdroje menší nebo rovný 6000 m³ za kalendářní rok nebo menší nebo rovný 500 m³ za každý měsíc kalendářního roku (např. studna u rodinného domku), odebírá-li odběratel podzemní vodu z vodního zdroje na více místech území jedné obce, odebrané množství vody se pro účely zpoplatnění sčítá⁶⁶ (např. několik hloubkových vrtů pro obecní vodovod).

5.2.4 Odvod za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

Jak již bylo uvedeno, rozšiřování průmyslových, obchodních zástaveb, ale i výstavby obytných čtvrtí mají zájem jít na úkor výměr ze zemědělského půdního fondu. Kompenzaci a inhibici tohoto jevu řeší § 11b zákona č. 334/1992 Sb., zákona o ochraně zemědělského půdního fondu. Trvalý odvod se platí jednorázově, část odvodů ve výši 55 % je příjmem státního rozpočtu, 15 % je příjmem SFŽP a 30 % je příjmem obce, na jejímž území se odňatá zemědělská půda nachází. Obec tento příjem může použít jen pro zlepšení životního prostředí v obci a pro ochranu a obnovu přírody a krajiny. Pro zajímavost lze uvést, že struktura příjmců byla novelizována z poměru 60 % pro SFŽP a 40 % pro obecní rozpočet⁶⁷. Sazebník

⁶⁶ § 88 odst. 15 VZ

⁶⁷ zákon č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů

odvodu je přílohou zákona. Sazebník vychází ze základní ceny zemědělských pozemků podle bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ), které jsou stanoveny oceňovací vyhláškou č. 441/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o provedení některých ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., oceňování majetku.

5.2.5 Poplatek za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa

Poplatek za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa je obdobou odvodu za odnětí půdy (viz kap. 5.2.4.). Je definován v § 17 zákona č. 289/1995 Sb., zákona o lesích, včetně výjimek (stavby sloužící hospodaření v lese, výstavba objektů a zařízení potřebných pro čištění odpadních vod nebo jímání a výrobu pitné vody). Z poplatku připadá 60 % SFŽP a 40 % dotčené obci, která jej může použít jen pro zlepšení životního prostředí v obci nebo pro zachování lesa. Výpočet poplatku je uveden v příloze, pro výpočet vyhláší ministerstvo zemědělství každoročně průměrnou cenu dřeva (např. 1.108,- Kč/m³, pro rok 2018).

5.2.6 Úhrada z dobývacího prostoru a úhrada z vydobytých nerostů

Zákon č. 44/1988 Sb., zákon o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, definuje finanční kompenzaci za činnost způsobenou těžbou nerostného bohatství. Hornictví má v našich zemích dlouhou tradici a za zmínku stojí druhý horní zákoník *Ius regale montanorum* vydaný králem Václavem II., který mimo jiné vymezuje důležitou zásadu "horní regál", tj. oddělení vlastnictví půdy (jako pozemku) a nerostného bohatství, které patřilo králi⁶⁸. Tento princip je zachován dodnes. Nerostné bohatství tvoří ložiska vyhrazených nerostů a je ve vlastnictví České republiky⁶⁹. Kompenzace těžební organizace státu za vydobyté nerostné bohatství je v současné době jedinou platbou a supljuje funkci kupní ceny⁷⁰.

Pro další pochopení si zmíníme § 3 horního zákona o rozdělení nerostů na vyhrazené (např. radioaktivní nerosty, ropa, uhlí, zemní plyn, technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny a nerosty zajímavé pro průmyslové zpracování) a nevyhrazené (ostatní nerosty, např. stavební kamenivo, šterkopísky).

Úhrada, jako kompenzace, se skládá z:

⁶⁸ *Historie těžby a využití nerostů na našem území* [online]. vsb.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/HISTORIE.html#Ius%20regale%20montanorum>>.

⁶⁹ § 5 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ *Novela horního zákona – úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých nerostů* [online]. enviprofi.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.enviprofi.cz/33/novela-horniho-zakona-uh rady-z-dob yvaciho-prostoru-a-z- vydobytych-nerostu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EiVS814ckIzFJ8PhtZ3j7pA/>>.

a) úhrady z dobývacího prostoru (část osmá, hlava I horního zákona), která se vztahuje na každý dobývací prostor, bez rozdílu těženého nerostu a je přímo úměrná ploše dobývacího prostoru. Sazba úhrady potom činí 300 Kč/h resp. 1000 Kč/h, pokud je v dobývacím prostoru povolena hornická činnost spočívající v přípravě, otvírce a dobývání výhradního ložiska (laicky řečeno hlubinná těžba). Výnos úhrady je příjmem rozpočtu dotčené obce a není účelově vázán.

b) úhrady z vydobytých nerostů (část osmá, hlava II horního zákona), která je navázaná na množství a druh vydobytého nerostu a sazba za jednotku se různí pro různé vydobyté nerosty⁷¹. Rozpočtové určení úhrady se dělí do pěti kategorií⁷², praktickou zajímavost má ad e) tj. ostatní dílčí úhrady (např. stavební kamenivo, štěrkopísky apod., se kterými se v ČR setkáme pravděpodobněji než s těžbou ropy), kde 38 % je příjmem dotčené obce a 62 % příjmem státního rozpočtu. Účelovost úhrady, která je příjmem státního rozpočtu je stanovena dále (§ 33o), u příjmů obce není účelovost uvedena.

5.2.7 Poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum

Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, stanovuje v § 4b poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum, který je příjmem dotčené obce a který se odvozuje od plochy průzkumného území, v prvním roce ve výši 2.000 Kč za každý i započatý rok a každý i započatý km² stanoveného průzkumného území, dále se poplatek každý další rok zvyšuje o 1.000 Kč za každý km².

5.2.8 Poplatek za uložení odpadů

Zákon č. 185/2001 Sb. ukládá povinnost platit poplatek za ukládání odpadů na skládky a tento poplatek dále definuje v § 45-48. Poplatek se skládá ze složky základní za uložení odpadu, za uložení nebezpečného odpadu se dále platí riziková složka. Základní složka, která je účelově nevázaným příjmem obce (nebo proporcionálně obcí, pokud skládka leží na katastrálních územích více obcí), je aktuálně ve výši 500 Kč/t/rok pro komunální a ostatní odpad a 1700 Kč/t/rok pro nebezpečný odpad. Riziková složka, která je příjmem SFŽP, je aktuálně ve výši 4500 Kč/t/rok pro nebezpečný odpad. Z dob rozmachu nových nepřirodních materiálů nám zůstalo dědictví azbestu, který je nyní již na pokraji životnosti

⁷¹ nařízení vlády č. 98/2016 Sb., o sazbách úhrady

⁷² § 33n (odst. 1 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

(např. eternitové střechy a obložení domů), proto budiž pro zajímavost uvedeno, že likvidace odpadů azbestu se zpoplatňují ve vyšší sazby za ukládání ostatních odpadů.

5.2.9 Komunální odpad

Při řešení otázky komunálního odpadu má obec několik možností vyplývajících ze zákona o místních poplatcích a zákona o odpadech, tyto možnosti nelze kombinovat.

Na základě § 17a ZOdP může obec stanovit ve své samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou poplatek za komunální odpad, obec vykonává správu poplatku, který je zcela jejím příjmem. Poplatníkem je každá fyzická osoba, při jejíž činnosti vzniká komunální odpad. Plátcem je potom vlastník nemovitosti (tedy fyzická/é osoba/y nebo společenství vlastníků), kde vzniká komunální odpad. Maximální výše poplatku se stanoví podle předpokládaných oprávněných nákladů obce rozvržených na jednotlivé poplatníky podle počtu a objemu nádob určených k odkládání odpadů nebo podle počtu uživatelů bytů. Zohledňuje se úroveň třídění odpadu.

Další možností je vybírat úhradu za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů od fyzických osob na základě smlouvy⁷³, který je ale obcemi využíván zřídka⁷⁴.

Na základě zákona o místních poplatcích⁷⁵ může obec stanovit poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. Poplatek je vázán na trvalý pobyt v obci nebo vlastnictví stavby určené k rekreaci. Sazbu poplatku tvoří složka za osobu, maximálně až 250 Kč za osobu a kalendářní rok, a částka stanovená na základě skutečných nákladů obce předchozího kalendářního roku na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu, maximálně však 750 Kč za osobu a kalendářní rok. Zákon stanovuje osoby, které jsou od poplatku osvobozeny. Obce mohou ve vyhlášce vymežit další osvobození od poplatku nebo poskytnout úlevy. V praxi bývají např. osvobozeny dále osoby s evidenčním pobytem v sídle ohlašovny obecního úřadu. Dále bývají poskytovány úlevy vlastníkům nemovitostí mimo svozové trasy nebo poplatníkům, kteří se dlouhodobě zdržují mimo místo svého pobytu. Řízení o poplatcích vykonává OÚ, jedná se o výkon přenesené působnosti. Za tímto účelem může obec využívat zákonem vymezené údaje ze základního registru obyvatel a z informačního systému evidence obyvatel.

⁷³ § 17 ZOdP

⁷⁴ SLAVÍK, Jan a kol. *Poplatkové systémy v obcích: rizika a příležitosti odpadového hospodářství*. Praha: IREAS, 2009. s. 88.

⁷⁵ § 10b zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

5.2.10 Poplatek ze psů

Poplatek ze psů mohou obce vybírat na základě zákona o místních poplatcích⁷⁶, který i stanovuje maximální výši. Jeho smysluplnost a význam je jistě odlišný pro město a pro vesnici. V městských konglomeracích občané zřejmě vnímají psy jako zdroje znečištění životního prostředí a z hlediska ochrany životního prostředí tedy dává smysl vybírat poplatek na úhradu nákladů pro snižování či eliminaci těchto následků chovu psů, což můžeme vnímat jako ochranu životního prostředí a/nebo udržování veřejného pořádku. V případě, že chovaný pes neopouští chovatelův soukromý pozemek, což je rozšířený případ chovatelů na vesnicích, je smysluplnost takového poplatku zřejmě sporná.

5.2.11 Poplatek za povolení vjezdu motorovým vozidlem

Zákon o místních poplatcích dále umožňuje obcím stanovit poplatek za povolení k vjezdu motorovým vozidlem⁷⁷, který má jasný motivační charakter. V městských aglomeracích odrazuje od vyšší hustoty automobilů v některých částech města, čímž má jasně charakter ochrany životního prostředí, kromě toho, že jistě také řeší problém s parkovacími místy.

5.2.12 Další příjmy obcí

Příjmem obce je dále:

- odvod za povolené kácení dřevin z důvodu výstavby v případě neuložení provedení náhradní výsadby § 9 odst. 3 ZOPK.

- dle § 88a ZOPK pokuta uložená obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Zde vzhledem k absenci vyjádření o dotčenosti nebo katastrální náležitosti obce předpokládám, že je příjmem obce s rozšířenou působností, což podporuje i paralela, že výnosy pokut uložených krajským úřadem jsou příjmem rozpočtu kraje.

- podle § 26 odst. 4 ZO polovina pokuty uložená inspekcí. Zde je z mého pohledu nejasné, zda se jedná pouze o pokuty za přestupky právnických a podnikajících fyzických osob, jak se kontextuálně zdá z nadpisu § 26. ZO nicméně ukládání pokut fyzickým osobám nikde nespecifikuje. Pro větší přehlednost by bylo vhodné toto blíže specifikovat nebo vyjmout odst. 4 mimo § 26.

- z 50 % pokuty za přestupky uvedené v dílu 1 a 2 VZ, spáchané na území obce.

⁷⁶ § 1a zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ Tamtéž, § 1f

- z 50 % pokuty za přestupky právnických a podnikajících fyzických osob uložené inspekcí nebo OÚORP uvedené v § 66 ZODp a ze 100 % pokuty za přestupky fyzických osob uvedených v § 69, spáchané na území obce.

- z 50 % pokuty za přestupky uvedené v § 20 a § 20a ZOZPF, spáchané na území obce.

5.3 Shrnutí

Poplatníkem těchto environmentálních poplatků a odvodů jsou fyzické osoby (občané) i právnické osoby (znečišťující či znehodnocující průmysl). Analýzou výše zmíněných environmentálních poplatků, odvodů a úhrad oproti dalším, které nejdou do příjmového rozpočtu obcí⁷⁸, dojdeme k závěru, že struktura plateb směřuje platby související s běžným občanským životem spíše obci a platby související s podnikatelským průmyslovým působením směřují do SFŽP a/nebo státního či krajského rozpočtu. Při větších investičních projektech je obec závislá na financování ze strany vyšších územních celků a národních či evropských fondů. O finanční prostředky musí obec žádat, nejsou a priori k dispozici. Schvalovací orgán nemá většinou k obci zájmové vazby, což může vést k větší objektivitě ohledně nutnosti dané investice. Významnou roli zde hraje účelovost vybraných prostředků, která zamezuje využívání environmentálních finančních nástrojů pro fiskální účely, jak tomu může být např. u poplatku za psy. V některých případech by bylo vhodné tuto účelovost zavést, popř. ještě více upřesnit, např. navázat příjem obce z poplatku na uložení odpadů na sanaci vzniklých dopadů skládky. Zcela jinou otázkou je potom adekvátnost výše poplatků, a zda dokáží pokrýt náklady na odstranění následků dané činnosti, zde se nabízí zamyšlení, zda úhrady spojené s těžbou nerostného bohatství pokryjí např. následnou sanaci krajiny a opravy více zatěžovaných silnic. I vzhledem tomu, že každá obec je specifická svou geografickou dispozicí, věkovým i příjmovým složením obyvatelstva a vybaveností, je zcela jisté, že každá obec nahlíží na financování ochrany životního prostředí z jiného úhlu, jako příklad může sloužit problematika komunálního odpadu, kde některé obce dofinancovávají zajištění této služby z jiných rozpočtových příjmů a nezatěžují občany maximálním možným uzákoněným poplatkem. Z hlediska kontextu postavení obcí v právním řádu a kompetencí obce jsou z mého pohledu environmentální poplatky nastaveny smysluplně.

⁷⁸ *Financování ochrany životního prostředí – Poplatky* [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.env.cz/cz/poplatky>>.

6 Zastupitelstvo obce a jeho funkce v oblasti ochrany ŽP

Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti obce⁷⁹, jeho funkce vyplývající ze zákona byla popsána v kap. 4.1. Dále rozhoduje o poskytování darů, např. neziskovým organizacím, které se zabývají OŽP nebo osvětou v této oblasti. Zastupitelstvo většiny obcí zasahuje do OŽP prostřednictvím obecně závazných vyhlášek, např. viz předchozí kapitola popř. vyhláškou upravujícími spalování suchých rostlinných materiálů, používání světelných reklam a efektů na noční obloze, znečišťování veřejných prostranství, chování k veřejné zeleni apod. Zde je nutné podotknout, že vzhledem k nepřehlednosti našeho právního systému a vzhledem k tomu, že většina zastupitelů nemá právní vzdělání, vykročí zastupitelstvo někdy z mezí své pravomoci⁸⁰, třeba i pod nátlakem "veřejnosti", která volá ve "veřejném zájmu" po rychlém a jednoduchém řešení, nebo z důvodu získání dalších finančních prostředků⁸¹.

Hlavně v menších obcích rurálního charakteru může zastupitelstvo pod záštitou obce uspořádat dobrovolné akce na odstranění odpadků v obci.

Přímo ze ZOB vyplývají pravomoci zastupitelstva, které se do určité míry projeví na ŽP. Zastupitelstvo schvaluje rozpočet, má tedy možnost vyhradit finanční prostředky na projekty týkající se OŽP a některé projekty časově v realizaci upřednostnit. Z pohledu dnešní struktury financování OŽP vidím hlavní roli dnešního zastupitelstva v aktivním přístupu k získávání finančních prostředků (dotací z evropských a státních fondů) na projekty, které sanují poškozené ŽP, stabilizují ŽP a zmírňují negativní dopady lidské činnosti, nejlépe i preventivně. V intravilánech obcí je potom úlohou zastupitelstva dynamicky udržovat technicky a infrastrukturně adekvátní koncepci šetrnou k ŽP při zachování plynulosti každodenního chodu společnosti.

⁷⁹ § 84 ZOB

⁸⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 22. dubna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 35/06

⁸¹ VÍCHA, Ondřej. K pravomoci obcí vydávat obecně závazné vyhlášky k ochraně životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2005, roč. 5, č. 1/2005, s. 116–119.

7 Vztah občanů obce a ochrany životního prostředí

Věřím, že většina občanů ČR má povědomí o tom, že naše společnost řeší problematiku ochrany životního prostředí, a že je na to v naší společnosti vynakládáno nemálo úsilí a finančních prostředků. Z hlediska práva se ovšem obávám, že i v této oblasti většina občanů naší republiky získává přehled o svých právech a povinnostech z masových médií, která zákony ne vždy přesně vykládají. Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělání obsahují oblast nazývanou např. výchova demokratického občana⁸² nebo občanský a společenskovední základ⁸³, je ovšem otázkou, kolik občanů si potom položí otázku "Jaká jsou moje práva a povinnosti při OŽP?" a vynaloží čas na získání odpovědi.

Zákon o ochraně přírody a krajiny stanovuje v §87 přestupky fyzických osob⁸⁴, které by měly tvořit výchovné procesy během výchovy a vzdělávání jednotlivce v souvislosti s přírodou zmiňují: neničit, nepoškozovat, neusmrcovat, chránit a respektovat. Věřím, že je možné prohlásit, že OŽP na občanské úrovni chování jednotlivců probíhá spíše v rámci morálních zásad jednotlivých občanů než do slova a do písmene dle zákona. Koneckonců, mnohdy platí přísloví "kde není žalobce, není soudce" (Deus iudicat, cum nemo accusat), je tedy mnohdy pouze na jednotlivci, zda bude ŽP chránit či ne. Příkladem může být např. znečišťování odpadky a zakládáním černých skládek, kdy mnohdy prvotní akt jednotlivce vede k předefinování pojmu společensky přijatelného chování v konkrétní situaci u dalších jednotlivců a kopírování tohoto chování ve smyslu "když už je tu nepořádek, je zřejmě společensky přijatelné tu odhodit další odpadky".

Přímá účast občanů na ochraně přírody je možná podle zákona o ochraně přírody a krajiny prostřednictvím jejich občanských sdružení a dobrovolných sborů či aktivů, pokud má podle stanov hlavním posláním ochranu přírody a krajiny, je oprávněno být účastníkem správních řízení, ve kterých mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny⁸⁵. Tento institut bývá využíván občany hlavně v územních a stavebních řízeních, při kterých dochází

⁸² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání – s účinností od 1. 9. 2017* [online]. nuv.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupný na <<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>>.

⁸³ *RVP pro gymnázia* [online]. nuv.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>>.

⁸⁴ § 87 ZOPK

⁸⁵ Tamtéž, § 70

zásahu do přírody a krajiny, dost často spojených s odstraněním stromů či zeleně (výstavba silnic, supermarketů, průmyslových areálů, parkovišť)⁸⁶.

S novelizací občanského zákoníku⁸⁷ začínají také občané vystupovat s právem na základě ochrany svého ŽP dle § 1013 o imisích, je ovšem otázkou nakolik se v jednotlivých případech jedná o zájem jednotlivce na ochranu svého lokálního ŽP, veřejný zájem na OŽP a nakolik se tím vyhrocují, až řeší negativní sousedské vztahy.

V mnoha případech se zájem OŽP překrývá s udržováním veřejného pořádku. V těchto případech se často občané obrací pro zjednání nápravy v jednotlivých případech na Policii ČR nebo na zastupitelstvo obce.

⁸⁶ Pozn. Od 1. 1. 2018 vstupuje v platnost zákon č. 225/2017 Sb., který novelizuje zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, a ZOPK, který práva sdružení občanů v těchto řízeních omezuje.

⁸⁷ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

8 Ochrana životního prostředí v obci Růžďka

Obec Růžďka je situována ve Zlínském kraji, v okrese Vsetín. Město Vsetín je obec s rozšířenou působností a s pověřenými obecními úřady, Růžďka je obcí s obecním úřadem. Zastupitelstvo má 11 členů. K 1. 1. 2017 měla Růžďka 913 obyvatel⁸⁸. Obec se rozkládá na 18,56 ha, kde kromě intravilánu převládají lesy a louky.

Na území obce se nachází přírodní památky Louky pod Štípou a Lúčky - Roveňky, které spravuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. V obci nejsou žádní průmysloví znečišťovatelé, obec tedy nemusí řešit nakládání s průmyslovými odpady ani nebezpečnými odpady. Obec má definované místo pro odkládání komunálního odpadu⁸⁹, kde dochází k jeho třídění.

8.1 Financování ochrany životního prostředí v Růžďce

Obec Růžďka se v příjmové kapitole setkává i s poplatkem za odnětí pozemků s funkcí lesa a odvodem za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu. Tyto příjmy jsou nepravidelné, nepredikovatelné, a proto je těžko lze zahrnout do plánování. V případě vynětí půdy z lesního půdního fondu se nejedná o vynětí větších, souvislejších lesních ploch. Jedná se o marginální záležitosti, které často napravují rozpory mezi údajem v katastrální mapě a reálnou situací, často v intravilánu obce. Rovněž příjem z poplatku za odnětí půdy ze ZPF (2.720 Kč v roce 2016 a 10.475 Kč v roce 2017) jsou spíše zanedbatelným příjmem.

Obec využívá možnosti vybírat místní poplatek ze psů, který je stabilním příjmem (za posledních 5 kalendářních let průměrně cca 16.400 Kč/rok), ovšem činí méně než promile příjmu obce.

V roce 2010 až 2014 obec na náklady ze svého rozpočtu a za pomoci dobrovolníků odstranila černé skládky na cca 5-ti lokalitách.

V současnosti největší položkou v rozpočtu obce, která se přímo týká OŽP, je odpadové hospodářství, které se podílí příjmem do rozpočtu kolem 600.000 Kč ročně (2,0 % - 3,5 % celkového rozpočtu). Obec zvolila variantu zajištění příjmu na odpadové hospodářství vyplývající z § 1 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, kdy 28. 4. 2016 vydala obecně závaznou vyhlášku a zavedla místní poplatek za provoz

⁸⁸ Český statistický úřad – počet obyvatel v obcích [online]. czso.cz, 28. dubna 2017 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>>.

⁸⁹ § 17 ZOdp

systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

Po povodních v létě 1997, byla Růžďka postižena sesuvem půdy⁹⁰, který byl sanován pomocí drenážování svahů a kotev a v současnosti je stabilizován a monitorován. Sanace si vyžádala investici v řádech desítek milionů korun (za příspěví státních fondů), v současnosti jsou pro obec aktuální náklady na monitoring a občasné kácení stromů, které jsou pozvolným sesuvem destabilizovány a ohrožují majetek a život.

Velkou investiční akcí byla pro obec Růžďka výstavba kanalizace a čistírny odpadních vod v letech 2014-2015, kdy byla vybudována kanalizace v délce 7.395 m a několik mechanicko-biologických čistíren odpadních vod pro kapacitu 750 ekvivalentních obyvatel. Investiční záměr v celkové výši 57.756.531 Kč byl financován příspěvkem z fondu EU (85 %), SFŽP (5 %) a obcí Růžďka (10 %). Vzhledem k nutné potřebě vytvoření žádosti o dotaci využila obec spolupráci s externím odborníkem z oblasti dotací. Díky připojení větší části obce vzrostl příjem v položce "Odvádění a čištění odpadních vod a nakládání s kaly" 16 krát! Kromě příznivého vlivu na ŽP lze tedy očekávat i ekonomický přínos v úspoře z rozsahu.

Obec, jako vlastník lesů, v roce 2017 čerpala dotace – příspěvek na obnovu, zajištění a výchovu porostů a podporu akreditované poradenské činnosti v lese (celkem 217.700 Kč). A dále příspěvek na ekologické a k přírodě šetrné technologie (cca 23.900 Kč).

Jedním z příjmů obcí může být i finanční příjem z pokut za přestupky. K sankcionování občanů v obci Růžďka nedochází, přestupkům se daří předcházet díky úzkým vztahům občanů a zastupitelstva.

Z výše zmíněného je zřejmé, že environmentální poplatky uzákoněné v legislativě dávají obcím pouze malé procento prostředků k přímému využití a činí mizivou část obecních příjmů. V případě potřeby dalších prostředků na financování OŽP si zákonodárce ponechal možnost dostatečně velké kontroly, aby mohl zajistit, že prostředky budou vynaloženy účelně v příslušných oblastech.

⁹⁰ *Sesuv Růžďka* [online]. igorindruch.sweb.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://igorindruch.sweb.cz/ceska/projekt-obecny/sesuvyruzdka.htm>>.

9 Závěr

Životní prostředí se během posledních pár desetiletí zlepšilo, díky snaze a nemalým investicím, i na základě potřebné legislativy. Občané si na tuto změnu a pozitivní trend zvykli a nechtějí se svého práva na příjemné a zdravé životní prostředí vzdát. Oproti situaci před rokem 1989 se dnes občané v daleko větší míře angažují v občanských aktivitách na ochranu životního prostředí. Po éře radikálního ekologického aktivismu přišla éra sdružení občanů, která se věnují kvalitní osvětě a vzdělávací činnosti jak dětí, tak dospělých a hájí práva občanů na příznivé životní prostředí před jinými zájmy (často ekonomicky motivovanými). Na úrovni obcí potom občané požadují po zastupitelstvu, aby jednalo ve prospěch ochrany jejich životního prostředí, ačkoliv to různí občané nazývají různě a míní tím jiné konání. Vzhledem k množství zákonů, kterými se ochrana životního prostředí prolíná, je právní situace jak pro občany, tak pro zastupitele velmi nepřehledná.

Co se týče financování, není převážná část prostředků vybíraných podle různých zákonů jako různé environmentální poplatky primárně příjmem obce. Jedná se o spíše centralizované řízení, kdy obce o prostředky poté žádají na základě projektů. Obce tedy mají ztížené dlouhodobé plánování z projektové i finanční stránky kvůli nejistotě financování – ať už z hlediska aktuálních národních priorit v dané oblasti nebo samotného schvalovacího procesu. Tato situace z mého pohledu diskriminuje malé obce, které nemají finanční prostředky na zaplacení odborně kvalifikovaného, stálého zaměstnance, který se bude na plný úvazek věnovat žádostem o dotace z různých národních a evropských programů. Kladným aspektem je účelovost některých vybraných environmentálních poplatků, aby nesloužily jen fiskálnímu zájmu plnění veřejných rozpočtů.

Z hlediska praktické zkušenosti zastupitele malé obce si myslím, že vzhledem k množství právních předpisů je třeba zvyšovat gramotnost obyvatel v oblasti práva a zpřehlednit právní úpravu, aby se občané mohli jednodušeji seznámit se svými právy a povinnostmi a věděli, jakým způsobem a kde je uplatňovat, a to nejen ve sféře ochrany životního prostředí.

Seznam zdrojů

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2001 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností

Nařízení vlády č. 98/2016 Sb., o sazbách úhrady

Judikatura:

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. května 2013, sp. zn. 6 As 65/2012

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. června 2011, sp. zn. 6 As 8/2010

nálezy Ústavního soudu ze dne 26. května 2009, sp. zn. Pl. ÚS 41/08 nebo ze dne 21. října 2008, sp. zn. Pl. ÚS 46/06

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. prosince 2006, sp. zn. 6 A 83/2002-65

nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 35/06

Elektronické zdroje:

PECINA, Tomáš. *Působnost – výklad. Iuridictum* [online]. Encyklopedie o právu, publikováno 17. srpna 2016. [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://iuridictum.pecina.cz/index.php?title=P%C5%AFsobnost&diff=18526&oldid=3494>>

PECINA, Tomáš. *Veřejný zájem. Iuridictum* [online]. Encyklopedie o právu, 20. listopadu 2017. [cit. 1. března 2018]. Dostupné na https://iuridictum.pecina.cz/w/Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem

NOVOTNÝ, Radek. *Pravda o vodě ve Zlíně, zisky z vody* [online]. pravdaovode.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://pravdaovode.cz/zlin/okres-zlin-zisky/>>

Systémová podjatost – metodika ministerstva vnitra [online]. mvcr.cz, 1. března 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <www.mvcr.cz/soubor/metodika-systemova-podjatost.aspx>

Ministerstvo vnitra, seznam činností obcí s rozšířenou působností [online]. mvcr.cz, 1. března 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na: <www.mvcr.cz/soubor/katalog-orp-xls.aspx>

JANDA, Vojtěch. *V Česku denně zmizí třináct hektarů orné půdy* [online]. denik.cz, 21. září 2008 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.denik.cz/z_domova/orna_puda_zmizi20080921.html>

FEREBAUER, Václav. *Česko ztrácí čtyři hektary půdy týdně. Bude hůř, varují ekologové* [online]. idnes.cz, 24. května 2016 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://ekonomika.idnes.cz/zemedelska-puda-snemovna-zabor-dml-ekonomika.aspx?c=A160524_162725_domaci_fer>

Ministerstvo životního prostředí – Seznam vyhlášených NEZ [online]. mzp.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/seznam_vyhlasenych_nez>

Financování ochrany životního prostředí – Poplatky [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.env.cz/cz/poplatky>>

Financování ochrany životního prostředí – Národní programy [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/narodni_programy>

Financování ochrany životního prostředí – Fondy a programy EU [online]. env.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <http://www.env.cz/cz/fondy_programy_eu>

Český statistický úřad – Výdaje na ochranu životního prostředí [online]. czso.cz, 29. září 2018 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydaje-na-ochranu-zivotniho-prostredi>>

Historie těžby a využití nerostů na našem území [online]. vsb.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné

na <<http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/HISTORIE.html#Ius%20regale%20montanorum>>

Novela horního zákona – úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých nerostů [online]. enviprofi.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.enviprofi.cz/33/novela-horniho-zakona-uh rady-z-dob yvaciho-prostoru-a-z-vydobytych-nerostu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EiVS814cklzFJ8PhtZ3j7pA/>>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání – s účinností od 1. 9. 2017 [online]. nuv.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupný na <<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>>

RVP pro gymnázia [online]. nuv.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>>

Český statistický úřad – počet obyvatel v obcích [online]. czso.cz, 28. dubna 2017 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>>

Sesuv Růžďka [online]. igorindruch.sweb.cz, [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://igorindruch.sweb.cz/ceska/projekt-obecny/sesuvyruzdk.htm>>

Monografie:

- DOHNAL, Vítězslav, ČERNÝ, Pavel. *Stát, obec, kraj a občan při ochraně životního prostředí*. 3. vydání. Praha: Ekologický právní servis, 2005
- HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo obecná část* 8. vydání Praha: C. H. Beck, 2012
- KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí: základy komunálního práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2010
- KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007
- KOUDELKA, Zdeněk a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. 4. vydání. Praha: Linde, 2009
- MORÁVEK, Jiří, TOMÁŠKOVÁ, Veronika, BERNARD, Michal, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013
- PRŮCHA, Petr. *Správní právo obecná část*. 8. vyd. Brno: DOPLNĚK a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013
- SLAVÍK, Jan a kol. *Poplatkové systémy v obcích: rizika a příležitosti odpadového hospodářství*. Praha: IREAS, 2009
- STEJSKAL, Vojtěch, VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009
- VEDRAL, J. a kol. *Zákon o obcích (obecní zřízení): Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008
- VLČKOVÁ, Jitka. *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Praha: IREAS, 2008
- PŘIBYL, Tomáš. Obecně závazné vyhlášky obcí, kterými se stanoví systém shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. *Právní rozhledy*, 8/2002. s. 385
- TOMÁŠKOVÁ, Veronika. Nový zákon v oblasti ochrany ovzduší. *České právo životního prostředí*, 2012, č. 2/2012, s. 21
- VÍCHA, Ondřej. K pravomoci obcí vydávat obecně závazné vyhlášky k ochraně životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2005, roč. 5, č. 1/2005, s. 116–119
- SOBOTKA, Michal. *Právní a ekonomické nástroje ochrany životního prostředí*. Praha: Nakladatelství Karolinum. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. 2001, č. 3 a 4

Shrnutí

V této bakalářské práci se věnuji financování ochrany životního prostředí v rámci obce. Na úvod krátce definuji pojem životního prostředí a jeho části. Uvádím obec a součásti její samosprávy a právní aspekty legislativy ochrany životního prostředí. Analyzuji zákony týkající se jednotlivých složek životního prostředí v souvislosti se samostatnou a přenesenou působností obce. Podrobně rozebírám environmentální poplatky, které jsou příjmem obce v jednotlivých sférách ochrany životního prostředí.

Dále diskutuji roli zastupitelstva v ochraně životního prostředí, jak ji umožňuje zákonný rámec, a vztah občanů a ochrany životního prostředí. Pro ilustraci uvádím situaci ochrany a financování ochrany životního prostředí v obci Růžďka. V závěru této práce diskutuji míru přímého financování ochrany životního prostředí, které obcím dává aktuální legislativa.

Klíčová slova

obec

ochrana životního prostředí

financování

environmentální poplatky

zastupitelstvo

Abstract

This bachelor thesis focuses on financing of environmental protection within the municipality. I briefly defined the term environment and its parts. I introduce the municipality with its local government parts. I analyse regulations concerning the particular parts of the environment in the context of autonomous and delegated powers of municipality. I thoroughly examine environmental fees that account for the municipality budget income.

Furthermore, I discuss the role of local government in the protection of environment within the legal framework and the relationship between citizens and the protection of environment. I present the situation of the protection and the financing of the protection of the environment in the village Růžďka for illustrative purposes. I conclude with a discussion on the extent of direct financing of environmental protection given to the municipality by the current legislation.

Keywords

municipality

environment protection

financing

environmental fees

municipal board